

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 2 sierpnia 2022 r.

Poz. 732

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 22 lipca 2022 r.

w sprawie uczczenia wynalazcy Jana Szczepanika w 150. rocznicę urodzin

Jan Szczepanik, genialny polski wynalazca i konstruktor, autor wielu projektów z dziedziny tkactwa, pionier fotografii barwnej, filmu kolorowego i telewizji, producent jedwabnych kamizelek kuloodpornych, urodził się 13 czerwca 1872 r. w Rudnikach koło Mościsk. Wychowywał się w rodzinnym środowisku matki w Zręcinie i Krośnie, gdzie zaprzyjaźnił się z poetą Franciszkiem Pikiem ps. *Mirandola*, który później współpracował z Naczelnym Komitetem Narodowym wspierającym Legiony Polskie. Podczas nauki w gimnazjum w Jaśle działał w konspiracyjnym, niepodległościowym Związku Żuawów. Wzorem dla niego był wielki wynalazca Ignacy Łukasiewicz. W 1892 r. ukończył seminarium nauczycielskie w Krakowie i podjął pracę nauczycielską w Krośnieńskim.

Podczas pracy w szkole w Korczynie, współpracując z miejscowym Stowarzyszeniem Tkaczy, zainteresował się problemem udoskonalenia metod tkactwa, szczególnie artystycznego. W 1896 r., udoskonalając maszynę Jacquarda, skonstruował i opatentował urządzenie do mechaniczno-elektrycznego tkania gobelinów i dywanów metodą fotograficzną. Pozwoliło to na skrócenie czasu ich produkcji z kilku tygodni do kilkadziesiątu minut. Metodą tą wykonywano także ozdobne tkaniny jedwabne nazywane szczepanikami, często o religijnej lub patriotycznej treści, przedstawiające wizerunki np. Mickiewicza, Sienkiewicza, księcia Poniatowskiego czy Marszałka Piłsudskiego. W 1899 r. Jan Szczepanik największy z gobelinów podarował cesarzowi Franciszkowi Józefowi I. Jego przedsiębiorstwo produkujące gobeliny miało fabryki w Wiedniu, Roubaix i w Barmen.

Już w 1897 r. Jan Szczepanik wynalazł i opatentował w Wielkiej Brytanii telekroskop, czyli urządzenie służące do przekazywania ruchomego obrazu kolorowego wraz z dźwiękiem na odległość – prototyp telewizora, który składał się z dwóch urządzeń: nadawczego i odbiorczego. Jan Szczepanik przysyłał obraz na odległość i odtwarzał nieruchomy wizerunek na płycie fotograficznej. Dzięki temu stał się sławny w Europie, USA i Japonii, a jego eksperymenty były opisywane w światowej prasie. Odwiedzał go Ignacy Paderewski, a Mark Twain, który poświęcił mu dwa opowiadania, porównywał go do Edisona. Został odznaczony hiszpańskim Orderem Izabeli Katolickiej. W 1898 r. udoskonalił jedwabną tkaninę kuloodporną, wynalezioną przez działającego w Chicago zakonnika Kazimierza Żeglenia, i rozpoczął produkcję wykonywanych z wielu warstw jedwabiu kamizelek kuloodpornych. Stworzył też w 1901 r. samoczynny regulator ciągu w piecach i kominach oraz wymyślił wiele innych wynalazków z różnych dziedzin, m.in. fotosculptor – prototyp drukarki 3D.

W 1902 r. opatentował pierwsze wynalazki w dziedzinie fotografii barwnej. Skonstruował aparat fotograficzny wykorzystujący metodę addytywną poprzez jednoczesne naświetlanie trzech klisz fotograficznych, każdej dla innego koloru. Stworzył specjalny papier fotograficzny, pozwalający otrzymywać kolorowe odbitki. W 1906 r. wynalazł metodę wykonywania płyt rastrowych do fotografii barwnej oraz kolorometr, czyli urządzenie pozwalające na pomiar intensywności barw. W 1902 r. w związku z założeniem rodziny przeprowadził się do Tarnowa i skupił się na badaniach dotyczących fotografii i filmu kolorowego. Posiadał swoje pracownie także w Wiedniu, Dreźnie i Berlinie. W wolnej Polsce po 1918 r. opracował system ruchomego filmu barwnego opartego na metodzie addytywnej, wykorzystując raster liniowy i zestaw trzech filtrów między układem optycznym obiektywu a błoną światłoczułą. Za pomocą aparatury Szczepanika wyprodukowano w latach 20. XX w. kilka filmów krajobrazowych i naukowych. Łącznie zarejestrował około 200 patentów, głównie brytyjskich, austriackich, niemieckich, francuskich, amerykańskich, kanadyjskich, szwajcarskich, a po I wojnie światowej także polskich.

Jan Szczepanik zmarł 18 kwietnia 1926 r. w Tarnowie i tam został pochowany. Jego synowie, Zbigniew i Bogdan, kontynuowali prace nad filmem barwnym we Lwowie i w Warszawie, jednak w czasie II wojny światowej, podczas Powstania Warszawskiego, Niemcy wywieźli aparaturę Szczepanika, a dokumentację jego wynalazków zniszczyli. Pamięć wynalazcy kultywują miasta, w których jest patronem ulic i szkół, oraz instytucje, w tym Fundacja im. Jana Szczepanika w Tarnowie.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, przekonany o wielkim wkładzie w polską i światową myśl techniczną oraz o znaczeniu jego wynalazków i konstrukcji dla rozwoju ludzkości, w 150. rocznicę urodzin czci pamięć Jana Szczepanika.

Marszałek Sejmu: *E. Witek*